

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז

תמצית ההשערות: אתחנן, סליק = סוף-פסוק – מגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף, תכיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תכיר טפחא – קבוצה עם הילכה שוה לפרטית; מרכא תכיר טפחא – קבוצה עם הילכה לא שוה לפרטית; תכיר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטית; מקף-רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביעי – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

1.2 בבלי בבא בתרא פא

ה' בחול המועד פסח, י"ז ניסן התשע"ז, מתוך לימוד הדף היומי בבבלי ב"ב פא,א
[בבלי בבא בתרא פא,א] מתני'. הקונה שני אילנות בתוך שדה תבירו - הרי זה לא קנה קרקע, רבי מאיר אומר: קנה קרקע. הגדילו - לא ישפה, והעולה מן הגזע - שלו, ומן השרשים - של בעל הקרקע, ואם מתו - אין לו קרקע. קנה שלשה - קנה קרקע; הגדילו - ישפה, והעולה מן הגזע ומן השרשים - שלו, ואם מתו - יש לו קרקע.

(שם' מש' כג,ט) ראשית בפורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך לאתבשל גדי פחלב אמו: ס
 (שם' תשא לד,כו) ראשית בפורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך לאתבשל גדי פחלב אמו: פ
 (דב' תבוא כו,ב) ולקחת מראשיתו כל-פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ה' אלהיך נתן לך ושמרת בטנא
 והלכת אליהם לקום אשר יבחר ה' אלהיך לשכן שמו שם:
 (דב' תבוא כו,ט) ויבאנו אליהם והנה ויתר-לנו את-הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש:
 (דב' תבוא כו,ג) ועתה הנה הבאתי את-ראשית פרי האדמה אשר-נתת לי ה' והנחתו לפני ה' אלהיך והשפתתים לפני ה' אלהיך:
 (מלא ט,ט) ויאמר מה הערים האלה אשר-נתת לי אחי ויקרא להם ארץ כנול עד היום הנה: פ

גמ'. תנן התם: הקונה שני אילנות בתוך של תבירו - מביא ואינו קורא, ר"מ אומר: מביא וקורא. אמר רב יהודה אמר שמואל: מחייב היה ר"מ אף בלוקח פירות מן השוק. ממאי? מדקתני משנה יתירא, מכדי תנא ליה דיש לו קרקע, פשיטא דמביא וקורא! אלא ש"מ: מחייב היה ר"מ אף בלוקח פירות מן השוק. והא כתיב: (דב' תבוא כו,ב) אשר תביא מארצך! ההוא למעוטי חוצה לארץ. והא כתיב: (שם' מש' כג,ט) אדמתך! למעוטי אדמת עכו"ם. והכתיב: (דב' תבוא כו,ג) אשר-נתתה לי! דיהבת לי זווי וזבני בהו.
[רשב"ם בבלי ב"ב פא,א] למעוטי אדמת עכו"ם - שאם יש לו לעכו"ם קרקע בארץ ישראל ולקח ממנו פירות אין מביא מהן בכורים ונראה בעיני דהכי גרסינן והכתיב אדמתך אדמתך שני פעמים כתיב (שם' מש' כג,ט) ראשית בפורי אדמתך (שם' תשא לד,כו) ראשית בפורי אדמתך בספר ואלה שמות בואלה המשפטים ובכי תשא וקמשיני חד למעוטי אדמת עכו"ם וחד למעוטי אדמת גר שהרי הגר עצמו מן המביאין ולא קורין הוא כדתנן במסכת בכורים (פ"א מ"ד) שאין יכול לומר אשר נשבע לאבותינו לתת לנו ואתא האי קרא למעוטי דהקונה מפירות קרקע שלו לא מביא ולא קורא.
[תוספות בבלי ב"ב פא,א] ההוא למעוטי אדמת עכו"ם - תימה לרשב"א אמאי איצטריך הא לר"מ יש קנין לעכו"ם בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר דתנן (ע"ז דף כ: כ) אין משכירין בתים לעכו"ם בארץ ישראל ואין צריך לומר שדות ומפרש בגמ' (שם כא.) מאי ואין צריך לומר שדות דמפקיע להו ממעשר נמי ונראה לר"י דדלמא מהכא הוא דגמר בכל דוכתי דיש קנין מיהו אומר רשב"א דההיא דע"ז (דף כא. ושם) יש לומר אפי' כמאן דאמר אין קנין ושם מפורש.

הרב מיכל זילבר הי"ו מסביר חד למעוטי אדמת עכו"ם היא שיטת ר' מאיר שנכרי בעל קרקע בארץ-ישראל מפקיע אותה מהבאת ביכורים וממעשר (וכנראה מכל מצוות התלויות בארץ). אפשר כי השורש לכך נמצא בתבנית הטעמים של סוף הפסוק הקודם לפסוק (דב' תבוא כו,ג) אשר-נתתה לי והוא (דב' תבוא כו,ט) ויבאנו אליהם והנה ויתר-לנו את-הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש:
אַרְץ זַבַּת חֶלֶב - תביר מרכא טפחא, זה אחד משמונה מופעים של כתוב זה בתורה באותה תבנית טעמים. כאן מלמד על הפקעת חלק ארץ-ישראל ע"י קנין נכרי בה.
 על הנדרש בגמרא למעוטי אדמת עכו"ם. והכתיב: (דב' תבוא כו,ג) אשר-נתתה לי! דיהבת לי זווי וזבני בהו.
אשר-נתתה – מלת אשר מרבה, טעם מקף כרב-מצב הנתינה של הפירות (א) מאדמה שנתן ה' למביא (ב) מכסף שנתן ה' לישראל וקנה אדמה או קנה פירות. **אשר-נתתה לי** – מרכא טפחא, כקבוצת פרטים העשויה להתרחב, יתור לרבות על אדמה שנתן ה' למביא פירות מאדמה שקנה וגם כסף לקנות פירות מאנשים אחרים. אלא שאין מביאים ביכורים מפירות שגדלו באדמת נכרי בארץ-ישראל.
 המלים **אשר-נתתה לי** נמצאות גם ב-(מלא ט,ט) ויאמר מה הערים האלה אשר-נתתה לי אחי. אלה דברי חירם מלך צור למלך שלמה שנתן לו חלק מארץ-ישראל בתשלום על אספקת עצים ואבנים ואומנים לבנין בית המקדש. חירם מזלזל במתנה היקרה הזאת. ויש להעיר שתבנית הטעמים של (מלא ט,ט) ויאמר מה הערים האלה זקף-גדול ... זקף-קטן מלמדת בתורה על שני גדול מהדרך הטבעית. שדרוש שני גדול לתיקון משהו. התעוררות מלעילא כדי לגרום להתעוררות דלתא כדי לגרום להתעוררות דלעילא. תבנית הטעמים מלמד על זעקת הכתוב על הפקעת חלק מארץ-ישראל ממצוות התלויות בארץ.